

Алеко Константинов

През марта на Чепино

- Я ми кажи ти, отиваш ли да те заведе аз тебе на Чепино?
- На Чепино? О, да, с голямо удоволствие. Ама аз имам и другар.
- Добре, и него ще вземем. В събота по пладне на гарата, прието?
- Прието.

Наистина, не му беше времето за полски и горски разходки през марта, но аз толкова хвалби бях чувал за туй Чепино, щото на драго сърце приех любезното предложение на моя приятел. В събота по пладне качихме се от софийската гара и часа около четири слязохме на станцията белово, отгдето на коне потеглихме през върха Алабак за Чепино. Едва изминахме селото, и ситен дъждец ни заръси върху оголените беловски хълмове. Селяните, които смъкваха от върховете чамови трупове и бързаха да се приберат в Белово, изглеждаха ни полуучудено, полуиронически, като че искаха да ни кажат: „А бе вий шегувате ли се, или сериозно сте намислили в такваз нощ да минувате Алабак?“ Но нашето старнствуване никак не приличаше на шега, когато ни една точка от горните ни дрехи не остана суха и особено пък когато дъждът, тласкан от вятъра, забръска по лицата ни. Ама търпи баба за хубост... Търпим и ний, жечки-жечки туристи, зер малодушие ще покажем, ако оставим един мартенски дъждец да угаси пламенното ни ламтене към природните красоти на България. Но правичката да си кажем, като се добрахме до горската барака на върха, хайле се позарадвахме. Тук и сушина, и топлина: накалената до червено желязна печка прашеше от разпламналите смолисти главни. Сушим се и закусваме, и надуваме Винка Лозича, и ни е весело-весело и леко.

Един-едничък си имаме женски месец – марта, да ни е живичка, ама пази боже. Коварно и изменчиво създание! Нали уж тъмна нощ беше, нали уж вятър и дъжд ни бръскаха в очите – а пък излизаме из бараката и какво да видим? – Като грейнала оная ми ти месечина и покрила островърхите лесисти хълмове с една бледна фосфорическа мека светлина, и гредаш смътни грамади от върхове, високи и по-високи, близки и по-далечни, светли и по-тъмни, и всичко това колкото се снишава – тъмнее, тъмнее и пропада в мрака на огромните долища. Дълбок ли е долът, широк ли е, далеч ли е хълмът, висок ли е, бор ли расте там, бук ли, през там ли ще минем ний, през тук ли, онуй там долу езеро ли е, сняг ли е или е гъста млечна мъгла – знаем ли ний! Ще кажеш – ще сбъркаш. Не грей слънце, да го видим ясно. Всичко покрито с тайнствеността и фантастическата лунна нощ. Може да не е денем тъй хубаво, тъй величествено – кой знай, но илюзията го прави сега феерическо и ний сме доволни, весели, възхитени, екзалтирани... (И конякът помогна

малко де, недей си криви душата...)

– Я чакайте да опитаме има ли ехо.

И гръмна първата пушка. Гърма с гръм посрещна първия хълм и през дола с рев го предаде на втория, с ръмжение го поема третият, въздишка изтръгна от четвъртия и тази дълбока въздишка се сля с диханието на нощта. Но не оставихме ний на мира дремливите хълмове. Едва ехтенето от първия гръм изчезна в пространството, гръмна втора пушка, гръмна трета пушка и тръгна от хълм през дол на хълм ту гръм, ту рев – разбудихме нощта.

– Е-хее! – обади се някой от височините.

– Е-хее! – отговорихме ний на замръкналия заблуден пътник.

– Е-хе-хе-хее! – отзова се той отчаяно и ни предизвика да му отговорим със същия възглас. И едно нескончаемо „е-хее“ се почна между нас и ни накара да направим сума предположения: дърварин ли е някой замръкнал, контрабандист ли с тютюн от турската граница.

– Това е птица, господине, не е човек – обади се равнодушно нашият водач Хюсеин.

– Птица ли? Как птица!

– Е така, птица, като пиле – поясни помакът, за да разсее моето крайно изумление, – она така си вика като човек, ама не е човек.

Вярвайте бога, да бях умрял до този момент, нямаше да зная, че съществуват таквиз птици на този свят. Едва ли ще ти бъде твърде леко на душата да изпаднеш нощно време сам в някой непознат лес и да ти се пообадят такива птички из тъмнината.

Но ний бяхме тъй възхитени от нощната картина и тъй въодушевени, щото печалният рев на нощната птица не можа да повлияе на веселото ни настроение. Като разбудихме веднаж нощта с пушечните гръмове, ний не преставахме да я тревожим с гласовете си. То беше едно пее-не, един вик до небеса. Даже и философът, Андрюшата, и той се разпя, макар и да не му се разбираше дотам дали пее арнаутска юнашка песен или немски сантиментален романс, дали възпява някоя черноока елбасанка, или кърти сърцето на някоя русокоса нюренберка.

Между туй ний слизахме все надолу и надолу, потъвахме в тъмнината на дола, ама и конякът в дългата бутилка все спадаше по-надолу и по-надолу и се приближаваше към дъното. Два часа ли, три часа ли слизахме – кой ти гледа час при такова блажено настроение; еле най-сетне кракът ни стъпи на равно поле, на равно поле Чепинско. От лява страна на склона се съзираше бледният силует на едно минаре.

– Ето го Корово – обади се Хюсеин, – оно е по-голямо от Лъджене.

Беше вече зад полунощ, нямаше защо да се отбиваме от пътя и ний подкарахме конете към Лъджене. Край селото, часа в един през нощта, ни посрещна г.Ш., стопанинът на къщата, в която ни очакваха като гости, за хатъра на приятеля, който ни бе поканил на тази разходка. Кметът на селото, бай Георги, остроумен веселяк, като характеризова по-видните си съселяне, за нашия стопанин се произнесе тъй: „Ако искаш салтанати, иди у г.Ш.“ И нистина в неговата двуетажна къща ако не салтанати, то намерихме такива удобства, каквито дай бог да намираме в много градове из провинцията. Угостиха ни с разнообразна и вкусна вечеря. Едно меню от супа, заек с винен сос, задушен бут от сърна, печено прасе и фрукти, като прибавихме и нашите закуски-деликатеси, можеше да задоволи не само селските гастрономически потребности. Освен това ние имахме на разположение три извънредно чисти легла, каквито, за съжаление, рядко срещаме и досега из нашите прокопсани „хотели“.

Разсърдена, че дала няколко дена хубаво време, марта сега не престава да се мръщи и да плаче. В неделя осъмнахме (думата *осъмнахме* е употребена тук за украшение, а всъщност ний се събудихме часа около девет), при едно опърничаво време, което никак не ни разполагаше към разходки. Ограничихме се само да посетим селото Баня, което задънва откъм юг хоризонта на Чепинската долина и е на два километра разстояние от Лъджене. В Баня и до днес благополучно обитават най-отчаяните главорези, начело с Алиш Ефенди, които, заедно с други, през 1876 година изпиха кръвта на баташкото население. Такива ужаси ни разказаха за туй диво помашко население, напъплило из целите Родопи, щото не знаеш на кое по-напред да се чудиш: на овчедушното ли търпение на българското население, или на подлото бездействие на нашите власти. И да не мислите, че сега помаците са се покаяли? – Ни сянка от подобно чувство. Само страхът пред въоръжената сила спира проявяването на дивите им инстинкти. Ето ви един прекрасен пример: нашият стопанин от Лъджене, г.Ш., българин, е предприел доставката на траверси и изпратил свои работници в определената от властите гора. Но Алиш Ефенди, баташкият герой, от яд защо той да не вземе доставката на траверсите – какво мислите направя? – Нагласява 30–40 души помаци из Турско да навлязат в нашата граница и да сплашат и разгонят работниците на българина. И навлизат тези разбойници един час и половина навътре в българската територия и само благодарение на бързите и енергични мерки на нашата погранична стража е била предупредена катастрофата. И да не речете, че виновникът, Алиш Ефенди, е хванат, осъден и лежи закован във вериги за изплащане на новите си и стари тежки грехове. О,

не, съвсем не: в неделя след обяд в главното лъдженско кафене ний го видяхме възседающ на председателското място, окръжен от първенците на селото; той важно-важно поглеждаше наоколо си и благосклонно приемаше дълбоките поздрави на входящите в кафенето. Предавана незабележимо от ръка на ръка, до моите ръце достигна една хартийка, на която с молив бяха написани следните думи: „Този е знаменитият Алиш Ефенди.“ Знаменитият! Благодарим за такива знаменитости. О, робско племе, ще стръснеш ли ти някой път тия робски чувства, или вечно ще продължаваш с плач права да печелиш...

Алиш Ефенди бе дошъл в Лъджене да разбере като какви са тия хора, дошли от София ни в туй, ни в ону време, и като разбра, че ний не сме никакви власт имущи птици, от които може да извлече полза, след като им замаже очите – върна се преспокойно в селото си. А с големците той и неговите събратя умеели много добре да се отнасят: ще ги посрещнат, ще ги нагостят богато, ще ги изпратят с почести, най на края ще им завъртят мозъците тъй, щото ще ги смяташ за светци, и току-виж, че капнала някоя облага за тяхната община – я джамийката им ще поправят, я училище ще им направят на царски пари. Недавно един от министрите, като посетил Чепинско, отбил се и в селото Баня, та като се изсипали всичките помаци на улицата, наредили се стройно в два реда, че като заредили ония ти „теменна“ от земята, ония ти сърдечни поздравления – слисали министъра, та не знаел где да си тури ръцете. Българите, виж, не им иде отръки да чинят такъв ихтибар и затова, види се, нищо не могат да си изпросят. Алиш Ефенди, казват, не обичал да клати чалма на какъв и да е големец, а предпочитал винаги, и за най-малка нужда, да се сношава направо с министрите. Аферим къпоолу!... Когато помаците ходатайствуват за нещо пред големците, имали обичай да се препоръчват за чистокръвни българи. „Нá, господине, виж тука, господине – и сочат жилите на ръцете си, – тука българска кръв тече, господине, чиста българска кръв.“ А при други случай, да ги обесиш, няма да ти признаят, че не са турци, макар и думица по турски да не знаят.

КРАЙ

Източник: Словото

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/3720>]